

FRANCESSC DE PAULA CUELLO, PERIODISTA REPUBLICÀ

JAUME GUILLAMET

Francesc de Paula Cuello i Prats (Barcelona, 1824-1851) és una de les primeres figures de la política i del periodisme republicans de mitjans del segle XIX. El seu nom va unit al d'Abdó Terradas (Figueres, 1812 - Medina Sidonia, 1856), de qui fou principal col·laborador en l'organització del primer partit republicà, des de la regència d'Espartero (1841-1843) i en la direcció dels seus periòdics.

Entre els primers periodistes del partit republicà —Terradas, Monturiol, Estanislau Figueras, Juan Manuel Carsy, Martí Carlé...— Cuello va ser el responsable de la continuïtat de les diferents publicacions—les anomenades *Hojas Terradas* (1841-1842), *El Republicano* (1842) i *El Porvenir* (1843)— i autor de molts textos i dibuixos.

Cuello, que moriria molt jove, als vint-i-set anys, assassinat, va iniciar-se en el periodisme i en la política quan encara no en tenia disset. El 1840 ja havia publicat alguns poemes al periòdic romàntic *El Laurel* i aquell mateix any va ingressar com a oficial al Tercer Batalló de la Milícia Nacional de Barcelona, de què Terradas era segon comandant. Poc abans hi hagué el pronunciament militar de setembre que va acabar amb la regència de Maria Cristina i va portar Espartero al poder.

Segons el seu biògraf Ceferí Tresserra, també militant demòcrata, Cuello era «el pensamiento ardiente, inmenso, impetuoso que todo lo avasalla, que ante nada se contiene, que en cualquiera de sus calurosas manifestaciones arrastra tras de sí la multitud».¹ Estanislau Figueras, futur president de la I República, ha explicat que, en el nucli inicial del partit republicà, contra Espartero, de què formà part, Terradas distingí «entre todos los jóvenes que le rodeaban a Cuello, a quien amó pronto como a un hermano, y a quien con sus consejos y ejemplo supo inspirar esa constan-

1. TRESSERRA, Ceferí. *Francisco de Paula Cuello*. (Col·lecció «Crímenes célebres»). Barcelona, 1859, p. 13.

cia esa fuerza de voluntad y esa inflexible severidad de principios que tanto resaltaban en el joven demócrata».²

La col·laboració de Cuello amb Terradas devia iniciar-se en la redacció i difusió dels primers fulls volanders republicans, de què parla Carrera Pujal³ arran de les eleccions parlamentàries de febrer de 1841. Molt aviat, Cuello va haver de dirigir el nucli del partit a Barcelona, per les forçades absències de Terradas. Suspeses per la Regència provisional, l'Associació Mútua de Treballadors de Joan Munts i la Societat Patriòtica Constitucional que presidia —amb el futur ministre d'hisenda de la República, Joan Tutau, de secretari—, Terradas es distancià dels progressistes barcelonins i de l'Ajuntament de Barcelona, acollí amb crítiques l'elecció d'Espartero com a regent constitucional i fou destituït per aquest dels seus càrrecs a la Milícia Nacional.

Sembla que és en aquest moment que el partit republicà —quaranta militants escassos segons el recompte de fanalets en una revetlla barcelonina que explica Monturiol⁴— comença a treballar en el seu projecte. El trasllat a Barcelona des de Figueres de l'impressor Martí Carlé dotaria d'impremta pròpia l'organització.

Abdó Terradas s'avançarà a la commemoració oficial del primer aniversari del pronunciament de setembre pels progressistes amb la publicació del manifest «Los moderados de la hornada de setiembre», el dia 17 d'agost, contra el regent i contra el regent i contra el partit progressista, que estava dividit en el seu suport al regent. Aquella mateixa tarda i l'endemà grups armats de progressistes, instigats per dos regidors, anaren a buscar Terradas⁵ al cafè dels Mirallets de la Rambla, on es reunien els republicans. Uns dies més tard, els agutzils varen entrar per la força al domicili de Terradas per endur-se la documentació de la Milícia i finalment aquest fou processat, jutjat i exculpat per la impressió del full volander del manifest.

Amb tots aquests fets, Cuello s'anà confirmant com el principal col·laborador de Terradas, especialment durant 1842, que aquest pràcticament passà a Figueres —on fou elegit i suspès cinc vegades alcalde i després empresonat, jutjat i absolt— i a Perpinyà, per escapar de la revisió i la condemna posteriors. Cuello es va fer càrrec també de l'edició dels fulls

2. FIGUERAS, Estanislau. «Francisco de Paula Cuello», a *Anuario Republicano Federal para 1865*. Madrid, 1864, p. 139-140.

3. CARRERA PUJAL, J. *Historia política de Cataluña en el siglo XIX*. Barcelona: Bosch, 1957.

4. PUIG PUJADES, J. *Vida d'heroi. Narcís Monturiol, inventor de la navegació submarina*. Barcelona: Ajuntament de Figueres, 1985, p. 30-43. [Edició facsímil, 1918]

5. *El Huracán* [Madrid], (23 d'agost de 1841).

volanders ja coneguts com *Hojas Terradas* i, més tard, del periòdic *El Republicano*, la tardor del mateix any 1842.

El mes de juny, els fets derivats de la detenció de Cuello, Josep Rovira i Ignasi Torrents, les ordres posteriors del cap polític superior de Barcelona de prohibició de cantar la cançó de *La Campana* als carrers i llocs públics de Barcelona i la suspensió del full volander que ja era conegut amb el nom d'*El Republicano* marquen un moment culminant de l'activitat del partit, tot i que Terradas continua a Perpinyà, des d'on envia un certificat mèdic per no presentar-se a la revisió del judici de Figueres davant de l'Audiència de Barcelona. El dia 12 de juny de 1842, diumenge, s'havia produït a Figueres una manifestació republicana de suport a Terradas —considerada la primera d'aquest signe a Espanya—, sobre la importància de la qual hi ha una breu polèmica a la premsa de Barcelona.

Cuello, Rovira i Torrents van ser detinguts la nit del dilluns 13 de juny a la rambla de Barcelona, quan cantaven *La Campana* —l'himne republicà escrit per Terradas i musicat per Josep Anselm Clavé— amb «un pequeño grupo de gente imberbe», segons la premsa.⁶ D'aquest fet, aparentment menor, se'n derivà una crisi política a la ciutat, ja que els alcaldes constitucionals se sentiren desautoritzats perquè el jutge Luis de Collantes els deixà en llibertat. Les nits del 15 i del 16 foren novament tenses a la Rambla i en aquesta última els republicans es varen manifestar davant de la casa de l'alcalde primer per celebrar la llibertat de Cuello i els seus companys.

Aquell fou un mes de juny ple d'incidents a Barcelona. El cap polític superior, Juan Gutiérrez, suspengué de nou el full volander dels republicans en la seva ofensiva final contra la burla que aquests (liberals reticents seguidors de la reina mare i ex-regent, també dits cristins) i també el periodista moderat Narcís Milà de la Roca feien de la llei d'impresma, publicant periòdics amb els noms camuflats. A les capçaleres respectives, els noms d'*El Republicano* i *El Papagayo* figuraven enmig de frases més llargues de tipus polític —«Es *El Republicano* el que quiere menos contribuciones y más libertad»— per a evitar el compliment de les dures condicions establertes per a la publicació de periòdics i aprofitant que la llei establia que només serien considerats els que tinguessin nom. Un decret del Govern solucionà el mateix mes de juny l'exempció per manca de nom per a la consideració legal dels periòdics.

El dia 1 d'octubre de 1842 sortí finalment *El Republicano*, que va dirigir primer Juan Manuel Carsy i després Cuello. Des dels primers números hi

6. *La Ley* [Barcelona], (18 de juny de 1842).

apareixen molts textos i dibuixos signats amb el seu nom i cognom o amb les inicials F. de P. C. Es pot suposar que fins el número 16 que Carsy dirigeix el periòdic —que surt tres vegades a la setmana, dilluns, dimecres i divendres, Cuello s'ocupa dels preparatius del partit per a dur a terme el «Plan de Revolución» que Terradas envia des de Perpinyà i es publica a cada número des del dilluns 31 d'octubre, signat amb les seves inicials A. T.

La vena literària i la passió política de Paula, com era conegut pels seus companys, fa que publiqui constantment versos polítics il·lustrats amb els seus propis dibuixos, notes i comentaris polítics. Afanyant-se a dotar el moviment republicà d'instruments d'agitació i propaganda, Cuello va compondre una versió castellana de l'himne de la Revolució Francesa amb el nom d'*Himno Democrático arreglado al compás de la Marsellesa*, publicat en un suplement d'*El Republicano* del 29 d'octubre. De fet, la seva signatura és la més freqüent a les pàgines del periòdic i l'única pel que fa als seus redactors. Molt dotat per al dibuix, Cuello havia estudiat a l'escola barcelonina de la Llotja i podria ser seu també el dibuix que figura a la capçalera d'*El Republicano*.

La nit del diumenge 13 de novembre de 1842, quan la policia escorcolla el local d'*El Republicano*, buscant-hi les armes de la revolta començada a Barcelona, el cap polític superior de la província, Juan Gutiérrez explica en un full volander⁷ que entre els detinguts hi ha Cuello, a qui qualifica com «tal vez el principal de los cabecillas», «redactor del Republicano, que vivía en la casa de la misma redacción por hallarse abandonado de sus padres a causa de su mala conducta».

Almenys des dels fets del mes de juny, Gutiérrez havia emprès una veritable persecució política del jove dirigent republicà, paral·lela a l'exercida també contra Terradas. Des de les pàgines d'*El Republicano*, Cuello s'havia abocat també a criticar àcidament la figura del cap polític anomenant-lo pel sobrenom de Guitarrilla pel qual era conegut a Barcelona. A les pàgines del periòdic, s'hi troba constància de la indignació dels republicans per la persecució de Gutiérrez contra el pare de Cuello, que era funcionari públic.

Cuello es tornarà a manifestar com a periodista a *El Porvenir*, en l'inici del moviment centralista de la Jamància, l'estiu de 1843. Aquesta revolta contrària a la inspiració moderada del Govern després de la caiguda d'Espartero marca un punt i a part en la sèrie de moviments centralistes hereus del model democràtic, descentralitzat i pre-federal que respòn, paradoxalment al concepte de Junta Central de les revoltes liberals continuadores de la Constitució de 1812.

7. GUTIÉRREZ, Juan. *Barceloneses* [Full volander sobre els fets del 13 de novembre de 1842]. Sant Feliu de Llobregat, 19 de novembre de 1842.

Els textos i els dibuixos de Cuello són absents de les pàgines d'*El Porvenir*, periòdic més discret que *El Republicano*, després del daltabaix del partit en la revolta barcelonina de novembre de 1842, culminada amb el bombardeig de la ciutat per Espartero. Carsy, l'antic republicà que va fracassar en la direcció de la revolta, és ara denunciat com a traïdor pels seus antics companys des de les pàgines efímeres d'*El Porvenir*, durant les dues últimes setmanes de juny de 1843.

S'atribueix també a Cuello la participació en altres fulls o periòdics, que no han estat localitzats, com *La Campana*, *La Unión* o *El Centralista*. El seu paper al costat d'Abdó Terradas en els primers fulls republicans i en els dos periòdics coneguts és suficient per a reconèixer-li un lloc fonamental en l'inici de l'escola periodística republicana i democràtica. Avui, però, el seu nom és més conegut com a dirigent de l'efectiu de l'organització del primer partit republicà. El seu enterrament, el dia 9 de juliol de 1851, va paralitzar la vida del centre de Barcelona amb el pas d'una llarga marxa fúnebre a peu fins a l'aleshores llunyà cementiri nou, al costat de l'actual Vila Olímpica.